

ПОЄДНАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ ГІМНАЗІЇ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Обуховська Е. В., магістр кафедри комп'ютерних технологій дизайну
Національний авіаційний університет

Анотація. У статті розглядається взаємозв'язок естетичних та психологічних факторів, що впливають на формування цілісного гармонійного образу інтер'єрів сучасного типу середнього навчального закладу, враховуючи при цьому сучасні вимоги навчально-виховного процесу.

Ключові слова: гімназія, засоби дизайну, навчально-виховний процес, естетичний образ інтер'єру.

Аннотация. Обуховская Э. В. Сочетание эстетического и психологического аспектов при формировании дизайна интерьеров гимназии с учетом требований учебно-воспитательного процесса. В статье рассматривается связь эстетических и психологических факторов, которые влияют на формирование целостного гармонического образа интерьера современного типа среднего учебного заведения, учитывая при этом требования учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: гимназия, средства дизайна, учебно-воспитательный процесс, эстетический образ интерьера.

Annotation. Obukhovska E. The combination of esthetic and psychological aspects in forming of interior design of gymnasium with the influence of the requirements of the educational process. The article considers correlation of esthetic and psychological factors, that influence to the forming unify harmonious image of interior of modern educational establishment with the influence of modern requirements of the educational process.

Keywords: gymnasium, means of design, educational process, interior's esthetic image.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень. Сьогоднішній етап соціально-економічного розвитку, науково-технічний прогрес ставлять перед суспільством загалом і перед освітою у першу чергу, все нові завдання [5]. Для України дана проблема є дуже актуальною, оскільки після розпаду Радянського Союзу система освіти зазнала важких втрат, і держава постала перед завданням сформуванню національну систему освіти. Серед основоположних принципів, які наразі проголошує держава у процесі реформування середньої ланки освіти, слід відзначити: багатоваріантність навчальних моделей та методів навчання, диференціація та індивідуалізація навчально-виховного процесу, демократизація та гуманізація школи, сприяння фізичному та психічному здоров'ю дитини, забезпечення її всебічного розвитку, гнучкість та мобільність навчального середовища, національна спрямованість та орієнтація на міжнародні стандарти [1].

Серед загальноосвітніх навчально-виховних закладів вагоме місце відводиться школам нового типу (гімназіям, ліцеям, спеціальним закладам для обдарованих дітей, школам (класам) з поглибленим вивченням окремих предметів, навчально-виховним комплексам тощо). Таким чином, на даний час кількість спеціалізованих середніх навчальних закладів елітарного

типу збільшується, і цей факт повинен знайти відображення не тільки у педагогічних основах системи освіти, але й в архітектурно-дизайнерських рішеннях шкільних споруд та їх приміщень.

Слід зазначити, що загальні проблеми та принципи організації інтер'єрів навчально-виховних закладів розглядаються в працях таких учених: Н. П. Афанасьевої, Л. А. Добровольського, О. М. Дячок, В. І. Єжова, Б. В. Жиганова, І. Й. Каракіса, Л. М. Ковальського, М. О. Полевичок, С. І. Пономарькова, С. П. Соловйова, С. В. Сьомки, В. Н. Шихеева та ін. Але питання формування дизайну інтер'єрів приміщень гімназії або не розглядалися взагалі, або носили фрагментарний характер, оскільки даний тип закладу є новим для нашої країни, і при дослідженні слід враховувати його особливості та специфіку стосовно завдань та цілей, які ставить перед собою гімназія. Тим паче, що більшість досліджень стосувалися архітектурно-планувальних особливостей, і мало уваги зверталось на естетичну та психологічну складову внутрішнього оформлення інтер'єрів приміщень.

У зв'язку з цим назріла необхідність пошуку концептуальних рішень формування внутрішнього простору приміщень, у яких постійно перебувають діти. Рішення завдань освіти та всебічного розвитку учнів потребує функціональної та естетичної довершеності її предметно-просторового середовища, оскільки воно виступає не тільки однією з умов успішного втілення педагогічного процесу, але й безпосередньо різнобічно впливає на учнів. Зважаючи на це, доцільно найбільш повно використовувати можливості архітектури та дизайну як потужного фактора емоційного впливу на людину. Таким чином, увага до формування шкільного середовища загалом та її інтер'єрів зокрема є цілком виправданою.

Завданням даного дослідження є виявлення взаємозв'язку між естетичними та психологічними факторами при формуванні дизайну інтер'єрів гімназії відповідно до сучасних вимог навчально-виховного процесу.

Виклад матеріалу. Шкільний інтер'єр – це матеріальне середовище, що забезпечує найкращі умови для виховання молодого покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних сил. Повне, всебічне й доцільне використання шкільної будівлі неможливе, якщо інтер'єр не буде відповідати всім сучасним вимогам, і, в першу чергу, існуючим методам та моделям навчання. Призначення приміщення, характер діяльності людини в ньому є визначальним у рішенні інтер'єра як у цілому, так й у деталях. Зручності використання приміщення надається у наш час першорядне значення, чи стосується це класної кімнати, кабінету директора або читальної зали бібліотеки. Якість навчання, продуктивність праці, ефективність відпочинку, стан здоров'я учнів і педагогів багато в чому залежать від правильної з функціональної точки зору організації внутрішнього простору шкільної будівлі [2].

Особливості дитячої навчально-виховної установи, якою є школа, визначають специфічні вимоги, пропонувані до інтер'єрів шкільних будівель.

У першу чергу, зручність та комфортність організації інтер'єру полягає у розміщенні тих чи інших функціональних зон, які характерні для даного типу закладу, тобто яким чином відбувається просування людини крізь простори споруди, наскільки логічно побудований сценарій, наскільки він є зручним для всіх учасників процесу – у даному випадку для учнів, учителів.

Естетичні показники організації дизайну інтер'єру включають у собі цілісність сприйняття кожного об'єкту, конкретного приміщення, окремої групи приміщень, всієї споруди та взаємодії будівлі з оточуючим середовищем. Для досягнення максимально позитивного результату у формуванні дизайну інтер'єрів слід враховувати специфічні характеристики, які притаманні для кожного типу закладу. У шкільному приміщенні естетичні фактори оформлення інтер'єрів, окрім власне декоративних завдань, мають ще й виховні та інформативні, оскільки головним чином спрямовані на дітей, які у даний період перебувають у процесі формування особистості.

Інтер'єр школи, при роботі усіх засобів дизайну, великою мірою формує культурне (естетичне) середовище. Якість культурно-освітнього простору школи може оцінюватися (описуватися) як ступінь відповідності між архітектурно-предметним середовищем і процесами, що у ньому протікають [6]. Навколишнє середовище, у тому числі й культурне, людина сприймає як образ, як сукупність стимулів, як соціокультурну реальність. Подібний підхід допускає з певними обмеженнями можливість розглядати оформлене шкільне середовище як мегатекст або сукупність текстів, невербальних і типологічно необмежених.

Колір, об'єм, площина, форма, предметне наповнення можуть бути відсторонені від конкретного архітектурного змісту й звернені у своєрідні абстракції простору, стати засобами зміни заданого стилю, що знаходить органічне поєднання в новому образі школи. Так виникає подвійне опосередкування однієї просторової архітектурної моделі різними художніми й образотворчими засобами. У цьому зв'язку можливе обговорення таких образних форм проектування, як колірний клімат, інформаційні потоки, візуальні (психологічні) доміанти, інтерактивні культурні, освітні й вікові простори. Разом з тим, слід усвідомлювати, що кожен об'єкт (школа, гімназія) – це конкретна ситуація, в рамках якої вирішується поставлене завдання, і в кожному випадку засоби досягнення гармонізації дизайну інтер'єру будуть різними, особливо, якщо є бажання отримати нетиповий результат [6].

Саме нетиповий характер дизайну інтер'єру навчального закладу, створений методом гармонізації є головним показником цілісної естетичної дизайн-концепції. Цілісність образу є головним завданням при створенні будь-якого об'єкту дизайну, а інтер'єр при цьому має дуже багато компонентів, які слід враховувати, щоб досягти максимально позитивного результату.

Завершеність образу дизайну шкільного інтер'єру формується на основі функціональних характеристик процесів з урахуванням психологічних показників учнів. Естетичні фактори формування дизайну не можуть бути

повністю об'єктивними, оскільки з самого початку оснований на здібності сприймати й відчувати навколишній світ незалежно від утилітарного інтересу й суджень розуму [4]. Тобто не можна говорити про безвідмовні або ж неприйнятні засоби дизайну, оскільки така постановка питання виключає багатоваріантність відповіді на нього, що суперечить власне філософії формування дизайн-рішень гімназії – творчий підхід та вільний вибір як для творця образу, так і для його головних споживачів, школярів.

Сприйняття дизайну інтер'єру кожною людиною відбувається на основі естетичного смаку, що їй притаманний. Естетичний смак – це вміння застосовувати естетичну міру до всього: творів мистецтва, естетичних об'єктів, до зовнішності людини, її одягу, манер, поведінки тощо. Важливо, що смак є варіативним та динамічним, до того ж належить до соціальної сфери, тобто не може формуватися без втручання зовнішніх факторів. Таким чином, естетичний смак слід розглядати як єдність об'єктивного та суб'єктивного. У судженнях смаку відбиваються якості не тільки предмета, який ми сприймаємо, але й суб'єкта, що сприймає цей предмет. У ньому віддзеркалюються своєрідні почуття, інтелект, культура суб'єкта, його освіта, соціальна, національна належність [4], тому зв'язок впливу є зворотним: наші суб'єктивні показники впливають на формування матеріального середовища, а матеріальне середовище впливає на формування естетичного смаку і, відповідно, на формування особистості. Такий розвиток є безперервним протягом усього життя, але головні його засади формуються у підлітковому та юнацькому віці. Тож треба розуміти, що естетичне виховання дитини має велике значення для всебічного розвитку особистості у майбутньому. Але разом з тим, дизайн інтер'єру гімназії не можна буде вважати вдалим, якщо дитина не сприйматиме його як принаймні задовільне для неї середовище. І якщо гімназія ставить перед собою завдання повноцінного розвитку особистості, то слід забезпечити і відповідні матеріальні умови.

Матеріальне середовище, оцінене з точки зору естетичної гармонії, має нести в собі універсальне і доцільне поєднання усіх складових, основане на запитах учнів, які багато в чому відповідають функціональному призначенню кожного приміщення. Але разом з тим, слід враховувати, що дуже часто саме предмети, які не несуть конкретного утилітарного призначення, відіграють важливішу роль для формування цілісного образу, ніж ті, які є необхідними для забезпечення звичного навчального процесу. Даний прийом може бути позитивним, але лише у тому випадку, якщо не заважає процесу навчання, а навпаки, допомагає педагогу зацікавити дітей та донести інформацію. Для позитивного впливу на психіку школярів, приготування до пізнання, збільшення цікавості, можна створити інтер'єри, які б відповідали різним видам діяльності. Для цього рекомендується максимально урізноманітнити приміщення (класи, кабінети, рекреації), створити відповідність між світом знань і оточенням. У приміщенні повинен бути дух світу, до якого учитель кличе дітей. Так, наприклад, зоологію легше сприймати, проявляти більший

інтерес до неї, якщо перебуваєш у «хатині лісника», де від кожного предмету віє лісом та мешканцями. Хімію та фізику – в практичних лабораторіях по цим предметам, де чим більше всіляких приладів, тим цікавіше [5]. Літературні твори будуть краще сприйматися, якщо діти візуально споглядатимуть на героїв та події, про які читають. Іноземні мови викликатимуть більше зацікавлення, якщо навколишня атмосфера буде нагадувати середовище, у яке діти прагнуть потрапити: у США, Великобританію, Німеччину, Францію, Італію і т. д.

Естетизація середовища має на увазі не лише правильне поєднання кольорів та оздоблювальних матеріалів, освітлення та меблів (хоча це є основоположними заходами), але й відображення в інтер'єрі характеру, настрою, специфіки процесів, які тут відбуваються, психологічних, вікових та смакових уподобань дітей. Формування, розкриття та позитивне сприйняття матеріального образу, що впливає на чуттєві реакції школярів, – головна мета розробки дизайн-концепції інтер'єру гімназії. І досягається вона різноманітними засобами та елементами дизайну за допомогою масштабної роботи над індивідуальним образом усіх приміщень, які утворюють цілісну картину. Разом з тим, не слід забувати про нормативні вимоги щодо освітлення, меблювання, оздоблювальних матеріалів тощо, оскільки повне підпорядкування дизайнерській ідеї без урахування гігієнічних, ергономічних та інших характеристик може призвести навіть до погіршення психічного та фізичного стану учнів. Таким чином, підтверджується головний принцип естетики у дизайні – гармонійне поєднання всіх його складових елементів та засобів.

Висновки. Характер дизайну інтер'єрів гімназії повинен виконувати роль полегшення процесів навчально-виховного процесу. При розробці дизайну інтер'єру навчального закладу вибір засобів повинен бути виправданим у відповідності до впливів на емоційний стан дитини, які виникають при їх наявності в інтер'єрі. Вибір кольору, системи освітлення, оздоблювальних матеріалів, меблів, декоративних деталей тощо для кожного приміщення чи функціональної зони повинен ґрунтуватися на специфіці сприйняття його дитиною під час різних видів діяльності у структурі навчально-виховного процесу.

Цілісність естетичного образу дизайну інтер'єрів гімназії включає в себе не лише гармонійне співвідношення кожного об'єкту з оточуючим середовищем, але і їхній взаємозв'язок з виховними та інформаційними завданнями, які ставляться перед навчальним закладом у відповідності до сучасних освітніх вимог. Середовище не може функціонувати без суб'єкту (у даному випадку, підлітка), і сприйняття ним образу відбувається на основі суб'єктивних смаків, які формуються методом впливу об'єктивних показників середовища. Естетичні фактори формування дизайну не можуть бути повністю об'єктивними, оскільки з самого початку основані на здібності сприймати й відчувати навколишній світ незалежно від утилітарного інтересу й суджень розуму.

Подальший напрямок досліджень планується проводити з метою більш суттєвого поглиблення у зміст сучасних проблем спеціалізованих середніх навчальних закладів та розробки принципів та прийомів щодо покращення стану дизайну інтер'єрів приміщень.

Література:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ сторіччя). Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3.11.1993 №896. К.: 1993.
2. Интерьер школы. Под ред. канд. архитектуры В. Н. Шихеева и Т. Е. Астровой. М.: «Просвещение», 1972. – 200 с., илл.
3. Красновський В. М. Гуманізація шкільної освіти: психологічний вимір / АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. – К.: Наукова думка, 2007. – 143 с.
4. Левчук Л. Т., Оніщенко О. І. Основи естетики: навч. посіб. – К.: Вища шк., 2000. – 271 с.: іл.
5. Методичні рекомендації по проектуванню навчальних закладів нового типу в умовах західного регіону України. Тернопіль: НПВ «Корпорація «Терно-КОРС», 1999. – 35 с., дод.
6. <http://www.eurekanet.ru>